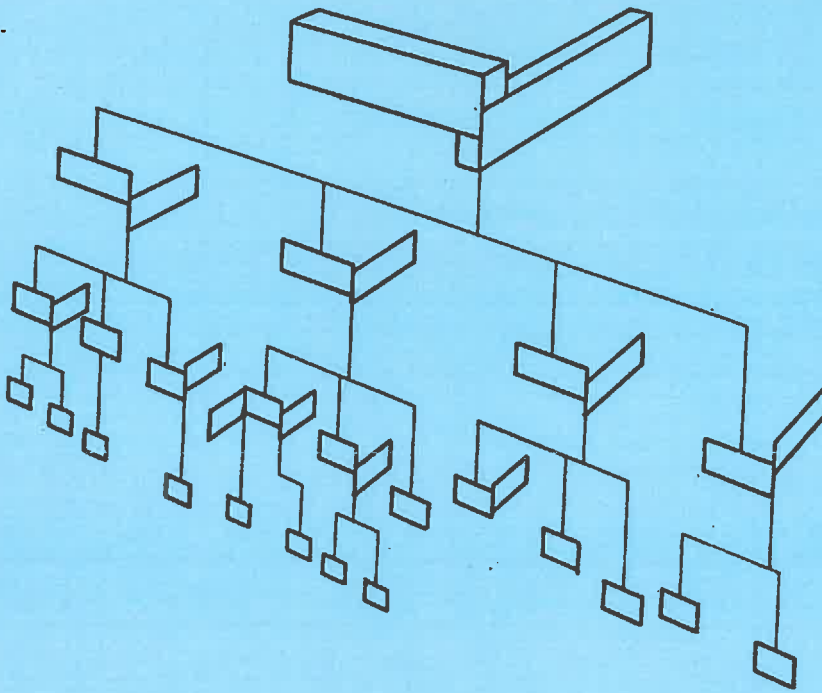

ORPANA

N:o 1
1984

ISSN-tunnus: 0359-128^x

1. Seuran toimitsijat
2. Onnistuneet sukututkimuspäivät
14.1.1984
3. Piispa Rothovius
Auttakaa Vaasan
Kuvernööriä...
4. Erään maatilan
kiinnitys...
5. Jaakolan vaalean-
ruuni tammahevonen..
6. M.A.P.-kirkko
Salt Lake Cityssä
7. Lehdistä leikattua
8. Sirkka Karskelan
kirja sukututki-
joille

O R P A N A

Nro 1 1984

Tampereen seudun sukututkimusseura r.y:n
tiedotuslehti

Toimituskunta
Kaarlo Haapanen
Vesa Leppänen
Osmo Merikoski

Päätoimittaja
Kaarlo Haapanen
Leppästentie 7-9 C 12
33450 Siivikkala
puh. kotiin 460 464

Seuran sihteeri
Meri Tila
Rimminkatu 25 B 4
33250 Tampere 25
puh. kotiin 231 24

Seuran rahastonhoitaja
Rakel Kivimaa
Sammonkatu 28 K 105
33540 Tampere 54
puh. toimeen 320 00 kotiin ~~651 724~~ 611 244

Kansilehti
Kalevi Mäki-Kihniä

Puhtaaksikirjoitus
Marjatta Rintala
Kalkunviertotie 1 D 63
33330 Tampere 33
puh. toimeen 430 755 kotiin 431 292

Paino ja nidonta   Kopiopaino KY
Tampere   puh. 313 16

SEURAMME JÄRJESTI SUKUTUTKIMUSPÄIVÄN

Tampereen seudun sukututkimusseuralla on jo melkoisena perinteenä joka tammikuun alkupuolella Sukututkimuspäivän järjestäminen. Ohjelma pyritään saamaan mahdollisimman mittavaksi, alan asiantuntijoita yritetään hankkia esitelmän pitoon jne. Myös tämän vuoden päätapahtuma onnistui - sekä osanottajien määrän että kokouksen annin puolesta.

Kokouspaikkana Tampereen Sampola on varsin onnistunut. Päiväkonferenssiin saadaan ruokailutilaa, auditorio on sopivan kokoinen. Esimerkiksi päivän osanottajat, joita nyt oli yli 130 sopivat erinomaisesti, salin akustiikka on hyvä ja istuinporrastus antaa mahdollisuuden seurata tapahtumaa joka paikasta.

Jo aikaisemmin järjestetyissä sukututkimuspäivissä on huomattu, että ohjelmaa ei saa olla liikaa, että esitelmiä on oltava tarpeeksi, mutta ei yli ajan, niin tänäkin vuonna oli sovitettu vain kaksi pääesitelmää.

FL KIRSTI ARAJÄRVI käsitteli aihetta "Pitäjänhistoria ja sukututkimus". Koska seuran toimesta ilmestyy toukokuuhun mennessä Vuosikirja ja siihen liitetään vuoden aikana tilaisuuksissa pidetyt esitelmät, emme Arajärven teemaa ota tähän muutoin kuin maininnalla.

Esitelmän jälkeen käydyssä keskustelussa esitettiin monia kysymyksiä. Joku toivoi pitäjänhistorian laatijoiden kiinnostävän enemmän huomiota alueella jo suoritettuihin sukututkimuksiin - koska kumpikin liittyyvät paikallisesti historiaan ja menneisyyteen.

Tampereen seudun sukututkimusseuran naistoimikunta oli nähnyt suuren vaivan kokousruokailun järjestämisessä. Sampolan hyviä suojia saatettiin käyttää hyväksi. Talon erinomainen ruokalatala oli kokouksen käytettävissä eikä

osanottajien tarvinnut käyttää paljota aikaa, joten ilta-päivän teemaan päästiin tarkasti aikataulussa pysyen.

DOSENTTI ANNELI MÄKELÄ esitelmöi aiheesta: "Mitä tarkoittavat perintötilat, kruunutilat, rälssit ja donaatiot sekä lahjoitukset eri muodoissaan?"

Tämäkin esitelmä nostatti vilkkaan keskustelun, lukuisia kysymyksiä esitettiin. Dos Mäkelä melkein yllätti osanottajat valmiudellaan ja oman aihepiirinsä perinpohjaisella tuntemuksella. Tervetuloa toistekin Tampereelle!

Perinteeseen kuului jo sekin, että vierailevat seurät esittävät terveyhdyksensä, kertovat yhdistyksistään ja niiden toiminnoista. Porilaiset viettävät vuoden kuluttua seuransa 20-vuotisjuhlaa, joten heidän edustajansa samalla kun hän tervehti Tampereen sukututkimuspäivän osanottajia, hän kutsui väen juhlakokoukseen 20-vuotisjuhliin Porissa 25.1.1985.

Suunnitellun USA:n matkan järjestelyt on siirretty rouva Sirkka Wallille, joten hän esitteli erään matkatoimiston tarjouksen. Matkan aikaa ja reittiä päätettiin vielä tarkistaa ja täsmentää. Muiden sukututkimusseurojen jäseniä eri puolilla maata pyydetään harkitsemaan asiaa ja tulemaan mukaan. On arveltu, että Utahin valtio ja nimenomaan Salt Lake City ovat poikkeavan kiinnostava matkailukohde.

Tammikuun sukututkimuspäivä oli antoisa ja osanottajamäärältään runsas. Televisia ilmoitti olevansa kiinnostunut seuran toiminnasta ja TV:n edustajat lupasivat palata asiaan.

ASKO KATARA:

PIISPA ROTHOVIVS ALOITTI SEURAKUNTIEN KIRJOISSAPITÄMISEN
M.A.P.-KIRKON TOIMINNAN ALKU SUOMESSA

Sukuluetteloiden pitäminen on peräisin jo Aatamista alkaen, kuten voimme Raamatusta havaita. Hallitsijoiden ja aatelisten aukuluetteloita on pidetty näiden perimysoikeuden todistamiseksi. Papisto, joka näitä luetteloita pääasiallisesti kirjoitti, alkoi omista jäsenistään kerätä näitä tietoja. Sitäpaitsi monet pappissuvut olivat aatelistosta lähtöisin.

Tällainen pääasiassa pappissukuja luetteloiva ja suomen sukututkimuksen perustava teos, E.R.Alceniuksen toimittama "Genealogiga Sursilliana" ilmestyi v. 1850. Sen ilmestymisen jälkeen on sukututkimus saanut lukuisasti kiinnostuneita työntekijöitä Suomessa ja innostus siihen leviää jatkuvasti.

Suomessa onkin melko helppo löytää juurensa. Kiitos Valtionarkistossa olevien mikrofilmien. Suomessa on myös melko tarkat henkilötiedot seurakuntien kirkonkirjoissa. Ne määräsi pakolliseksi jo vuonna 1640 Turun piispa Isaac Rothovius. Monissa seurakunnissa onkin jo tästä vuodesta alkaen jatkuva kirjanpito syntyneistä, kuolleista ja vihityistä Rothoviuksen määräyksen mukaan. Sen lisäksi on n.s. rippikirjat, jotka otettiin käyttöön myöhemmin lukutaidon kehittämiseksi.

1. PIISPA ROTHOVIVS

Piispa Isac Rothovius 1572 - 1652 oli tanskalaista tai ruotsalaista sukua. Alkuaan Roth-nimisenä suku aateloitiin Ruotsissa Rothovius-nimisenä. Nuori Isac opiskeli ensin Upsalassa ja sitten Wittenbergin yliopistossa toimien mm. Axel Oxenstiernan opintojen ohjaajana. Valmistuttuaan maisteriksi 30-vuotiaana hän toimi ensin papinviroissa Ruotsissa ja nimitettiin 1627 Turun piispaksi. Hän oli täysin ummikko ja perin erilaisiin oloihin tottunut, mitä täällä pienessä Suomessa oli mahdollista, mutta hän oli tarmokas ja hyvin järjestelykykyinen ja -haluinen. Hän

antoi tarkkoja ohjeita papistolle kaikissa heidän toimituksissaan. Hän teki lukuisia tarkastusmatkoja, jakoi suuria seurakuntia, ennenkaikkea määräsi kirkolle tarkan henkilökirjanpidon samoin kuin taloudellisen kirjanpidon. Hän järjesti koululaitokseen korkeampaa opetusta ja toimi yliopiston saamiseksi Turkuun. Hän toimi yliopiston sijaiskanslerina ja järjesti raamatunsuomennoskomitean, joka saattoi päätökseen ensimmäisen kokonaisen käännöksen ja Raamattu ilmestyi 1642. Hänen vaimonsa järjesti Turkuun piispanhovin ja heidän rakennuttamansa talo on vieläkin pystyssä Tuomiokapitulilin talona tunnettu Tuomiokirkon vierellä.

2. M.A.P.-KIRKKO TULEE KUVIOIHIN MUKAAN

Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkko perustettiin huhtikuun 6. päivänä 1830. Kirkko sai huhtikuun 3. päivänä 1836 hengellisen valtuuden ja velvollisuuden "täyttää isille annetut lupaukset ja kääntää lasten sydämet heidän isiensä puoleen". Vertaa Mal.4:5-6. Tästä päivästä alkaen ovat kirkon jäsenet etsineet esivanhempiaan ja sukulaisiaan edesmenneiden luetteloista ja kirkko järjestönä on auttanut heitä kaikin teknillisin keinoin. Mm. mikrofilmaamalla asiakirjoja antaen ne kansalaisten käyttöön kaikissa maissa, joissa Kirkko toimii. Kirkko perusti jo varhain sukututkimusseuran ja suuren keskusarkiston Salt Lake Cityyn.

M.A.P.-kirkko tuli Suomeen loppuvuodesta 1946. Ensimmäinen lähetysjohtaja löytyi kuitenkin vasta seuraavana vuonna. Kirkko piti tärkeänä, että lähetysjohtaja olisi suomalaista syntyperää. Henry A. Matis oli liittynyt kirkkoon parikymmentä vuotta aikaisemmin. Hänen vanhempansa olivat Suomesta tulleita siirtolaisia Minnesotan valtiosta. Hän oli koulutukseltaan sähköinsinööri ja toimi Chigacossa. Saatuaan kutsun Suomen lähetyskentän johtajaksi hän myi talonsa ja kaiken omaisuutensa välttämättömiä huonekaluja lukuunottamatta. Ne mukanaan hän tuli Suomeen syksyllä 1947. Kirkko maksoi ainoastaan välttämättömät kulut, jokapäiväisen leivän hän osti omaisuudestaan saamallaan varoilla.

Lähetysjohtaja Matis oli saanut kirkolta valtuuden tehdä sopimus Suomen Evank.luterilaisen kirkon kanssa kaikkien seurakuntien kirkonkirjojen mikrofilmaamisesta. Suomi saisi jäljennöksen niistä. Tämä työ vei muutamia vuosia ja se saatiin päätökseen v. 1952, jolloin kirkko lahjoitti mikrofilmit, jotka nyt ovat Valtionarkistossa kaikkien käytettävissä.

3. HENRY A. MATIS ALKUAAN SUOMALAINEN MÄTÄSSAARI

Henry A. Matis antoi Helsingissä toimivan tunnetun sukututkijan Harr Vallin tutkia oma sukunsa. Hänellä oli vielä sukuaan, serkkuja, täti ja setä y.m. elossa Suomessa. Hänen alkuperäinen nimensä oli Mätässäari. Eräänä päivänä Harry Valli tuli Matisin luo näyttäen vanhan miehen valokuvaa. Tällä miehellä oli myllynkivikaulus ja pitkä kaksihaarainen parta. Valli kertoi tämän miehen olevan hänen varhaisin esi-isänsä Suomessa. Hän oli piispa Isac Rothovius. Rothoviuksella oli lapsia kolme tytärtä ja hänen Margareta-tyttärensä suora jälkeläinen oli Henry A. Matis. Valli kertoi vielä Rothoviuksen määränneen pidettäväksi kirkonkirjat, jotka hänen jälkeläisensä toimesta talletettiin mikrofilmeille ja näin saatiin nykyajan ihmisten käyttöön heidän mielihyväkseen.

AUTTAKAAMME WAASAN KUVERNÖÖRIN
 VIRASTOA JA OTTAKAAMME KIINNI
 TALOL.LESKI LIISA LOUKO LAIHIALTA:
 PAENNUT VANGINKULJETTAJALTA 18.6.1899

1899

Yleinen etsintäkuulutus.

Koska Talollisenleski Liisa Louko, Laihian pitäjän Perälän kylästä, joka välikäräjissä Laihian ja Jurvan pitäjän käräjäkunnassa t. k. 16 p:nä tuomittiin törkeästä varkaudesta 1 vuodeksi ja 9 kuukaudeksi kuritushuoneeseen, sittemmin on päässyt vanginkuljettajalta pakenemaan, kuulutetaan täten mainittu Liisa Louko, joka on 40 vuoden vanha, vaikka näyttää vanhemmalta, keskikokoa isompi, roteva, tummaverinen ja -tukkanen, ruskean-harmaa silmäinen ja etuhampaat huonot, joten puheensa on pehmeää, esiintyminen reipas ja rohkea, yleisesti etsittäväksi ja kehoitetaan asianomaisia kruunun- ja kaupunginpalvelijoita häntä tarkoin tiedustelemaan, tavattaessa kiinni ottamaan ja tšekäläiseen lääninvankilaan passittamaan. Waasan Lääninkansliassa, Toukokuun 19 päivänä 1899.

Kuvernöörin Viraston puolesta:

Väinö Hirvinen.
m:tty.

Eljas Uotila.
m:tty.

EILA VIHTIÄLÄ:

Erään maatilan
kiinnitysvaiheita
lainhuudatuksia

Sukututkimuspäivillä 14.1.1984 kuulumme erittäin ansiokkaan esitelmän, jonka piti dosentti Anneli Mäkelä. Koska en silloin saanut pyytämäni puheenvuoroa, haluan näin herättää keskustelun kysymyksestä, kuinka nämä lait vaikuttivat käytännön elämässä läntien siitä, mitä tiedän varmasti tapahtuneen.

Suomen historiaa lukiessamme luemme oikeastaan päätösten ja päätöstentekijöiden historiaa, mutta käytännön toteutuksen selvillesaaminen onkin sukututkijoiden tehtävä, siis asettaa esivanhempamme aikaan, jota he ovat eläneet.

1. SÄRKIKOSKEN HEHTAARI

Olen kertonut torppari Tuomas Särkiskoskesta, joka jätti jokaiselle seitsemälle lapselleen perinnön, joka olisi riittänyt noin 100 ha suuruisen perintötalon ostoon. Maan nälkä oli suuri, mutta maata ei ollut saatavissa.

Ne talolliset, jotka olivat velkaantuneet ja joutuivat taloistaan luopumaan, olivat joutuneet jo aikaisemmin kiinnittämään omaisuutensa rikkaammille, jotka käyttivät omistamiaan kiinnityksiä keinotteluun. Isovanhempani siis ostivat kotitalani 3000 markan kauppasummasta. Tuhannen markkaa myyjälle ja kahdentuhannen kiinnitys, joka oli erään Varalan isännän hallussa. 4 %:n korolla. Eipä aikaakaan, kun velkoja vaati saataviaan, mutta mitäs hätää isovanhemmillani oli, kun Tuomas-vaari antoi rahat, mutkikkaampi oli huudatus, sillä se luettiin kolmena sunnuntaina kaikissa tuomiokunnan kirkoissa ja kuka tahansa sukuoikeuden omistaja olisi sen talon halunnut, olisi myös saanut.

Isovanhemmillani oli siis onnea, koska kukaan ei sitä vaatinut. Huonompi onni oli isoäitini nuoremmalla veljellä. Rahaa kyllä

oli, mutta maata ei ollut saatavilla. Kun särkikosken torpan omistajat eivät halunneet jatkaa torpan kontrahtia Tuomasvaarin kuoleman jälkeen vuonna 1902, joutui hän ostamaan rappioutilaksi joutuneen kruununtilan vuokrausoikeuden, joka oli määräaikainen, muistaakseni 35 v, kauppasumma oli lähes sama kuin perintömaasta eli 3000 mk.

2. "TAISTELU HEIKKILÄN TILASTA"

Keson Eerola oli myyty vähän aikaisemmin kuin Heikkilä myytiin aivan samoilla ehdoilla kuin Heikkiläkin 1000 mk heti 2000 mk 4 %:n korolla vaadittaessa jopa kiinnityksenhaltijakin oli sama. Vuoden kuluttua kiinnityksen haltija irtisanoi velan. Silloin isännällä ei olisi ollut muuta mahdollisuutta kuin lähteä taloltaan kahtakättä heilutellen, jos ei olisi saanut noita rahoja kokoon. Onneksi kuitenkin Vanha-Aatinen lainasi nuo rahat ja suku viljeli taloa liki 100 vuotta.

3. JA SAHALAHDEN TAUSTIALAN MÖHKÖLÄSTÄ

Huonommin kävi Sahalahdella Taustilan Möhkölässä, josta isoisäni isä joutui lähtemään 1840-luvun alussa. Talo oli satoja vuosia ollut suvun hallussa, mutta kun hänen vanhempansa olivat kuolleet pojan ollessa pieni, avioitui isoisä piika Sofia Tuomaantytärtären kanssa, joka kyllä säilytti talon vuosikymmenet. Tila oli kuitenkin velkaantunut ja rappiolla niin poika joutui lähtemään siitä isännöityään vain vuoden.

Sen jälkeen oli talolla yli kymmenen omistajaa' ennenkuin tuli mies, joka otti ja piti talon itsellään ja suvullaan. Tämän isännän poika kertoi minulle, kuinka vaikeata sen talon huudattaminen oli ollut, koska 13 vuoden aikana oli ollut niin monta omistajaa, jotka eivät olleet voineet huudattaa taloa nimiinsä. Kaikkien omistajien henkilöllisyydenkin selville saaminen oli vaikeata. Talon asiakirjoja ei ole säilynyt, ainoastaan asiakirja ensimmäisestä lainhuudatuksesta, joka on annettu Möhkölän verotilaan 20.10.1837 isoisäni isälle Michael Johanssonille. Pöytäkirjasta ilmenee, että tila oli ostettu kruununtilasta perintötilaksi 3.5.1835, ehkäpä velka siitä johtuikin. Perintökirjat ja perinnöksiostoaktit löytyvät Valtionarkistosta. Ne tiedot eivät kuitenkaan auttaneet

ostajaa silloin. Mielenkiintoista olisi saada selville, kuka huijari oli, joka tämän sai aikaan ja mitä tämä siitä hyötyi, ja mikä sen teon hedelmä on tänä päivänä? Olen iloinen, että silloin kauan sitten menin Möhkölän taloon ja sain silloin haastatella talon vanhaaisäntää, joka näistä minulle kertoi. Iloinen olen myös siitä kertomuksesta, jonka Eino Eerola kertoi vaarinsa kokemuksista ja AAtisen vanhanisännän hyvästä teosta.

Näistä tiedoista ei ole kirjoitettu historiankirjoihin, ne ovat sen ajan porsaanreikiä, jotka ratkaisivat monen sukutalon, perintötalon ja kruununtalon kohtalon, mutta ennen kaikkea sukujen kohtalon.

Nämä tapaukset, jotka tiedän, ovat taloista, jossa ostaja pysyi, mutta lukemattomat olivat ne hävinneet, ne, jotka hävisivät keinottelijain kukkaroon elämänikäiset säästönsä tai perintöosuutensa, sen ajan ihmiselle se merkitsi myös elämän häviämistä. Elämänmahdollisuuden menettämistä.

Ihmiset, löytäkää Jaakkolan
vaalenaruuni nuori tammahevonen:

Vanhat toedotukset ovat sukututkijalle antoisa aineiston
lisä. Läheskään aina ne eivät juuri liity käsilläolevaan
työhön, mutta ne tuovat vuosisadan vaihteen tapahtumia
meitä lähemmäksi. Orpana on jatkuvasti saanut seuran
jäseneltä Matti Koittolalta vanhoja asiakirjoja. Ne poik-
keuksetta antavat osuvan kuvan 1900-luvun tiedotuksista ja
ilmoittelumenettelystä. Katsokaa, kuina kaunista on 80
vuoden takainen painoteksti ja voipihan painaa mieleensä
myös ilmoituksen sanoman:

Tiedoksianto.

Pöytä tämän Helmikuun 15 päivää vastaan varas-
tettiin Turun ja Porin läänissä Puntalaitumen pitäjän
Moision kylän Jaakkolan talosta kuuden vuoden vanha
wanha tammahevonen, „Linnunpojan“ varsa, joka on noin
1,000 markan arvoinen, seuraavilla tuntomerkeillä: väri
vaaleanruuni, tähti otsassa, musta, oikealle kaatuva harja,
korkeus tallea 10 korttelia ja 3 tuumaa, edestä vähän ma-
talampi, lautaset vähän luiskit; varastaessa oli tamma ilman
takafenttiä.

Samasä varastettiin joku vuosi käytetty uskelan-
reki, mäkihinaat ränkineen, kassinfertainen luokka ja ruskeat
rihmasuutset.

Tämän johdosta pyydetään asianomaisten poliisi-
wiranomaisten hyvántahtoisesti kuuluttamalla kirjoissa ynnä
julkinaulaamalla sopiviin paikkoihin niin laajasti kuin suin-
nin antamaan varlaudesta tiedon kuin myöskin ilmoitta-
maan, että hevosen omistaja on luvannut antaa palkinnon
sille, joka hevosesta hankki sellaisia tietoja, että se voidaan
takaisin saada. Ilmoitukset olisivat lähetettävät allekirjoit-
taneelle Puntalaitumen piirin Kruununnimismiehelle.

Puntalaidun, Helmikuun 22 päivänä 1902.

Reinh. Rosenlind.

**Pankki
tulevaisuuttasi
varten.**